

ПУБЛІКАЦІЇ З ПИТАНЬ КНИГОЗНАВСТВА В «ЗАПИСКАХ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА» (1993–2011)

Анатолій Нестеренко

*провідний редактор відділу наукового редагування та видавничої справи
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

Проаналізовано публікації з питань книгознавства, бібліографознавства, бібліотекознавства та едіціології в «Записках Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка» (1993–2011), які посідають провідне місце серед опублікованих матеріалів у «Записках» і є вагомим внеском у розвиток українського книгознавства; охарактеризовано найважливіші з них.

Ключові слова: *книгознавство, бібліографознавство, бібліотекознавство, едіціологія, «Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка».*

Analyzed publications on Bibliology and Editiology in «Proceedings of the Lviv National Vasyl Stefanyk Scientific Library of Ukraine» (1993–2011). Testified that the articles on this topic are the leading publications of the «Proceedings», and is a major contribution to the Ukrainian Bibliology, described the major ones.

Keywords: *Bibliology, bibliography, library Editiology, «Proceedings of the Lviv National Vasyl Stefanyk Scientific Library of Ukraine».*

Проаналізовані публікації по вопросам книговедения, библиографоведения, библиотековедения и эдициологии в «Записках Львовской национальной научной библиотеки Украины имени В. Стефаніка» (1993–2011), занимающие ведущее место среди опубликованных в «Записках» материалов и являющиеся весомым вкладом в развитие украинского книговедения; охарактеризованы важнейшие из них.

Ключевые слова: *книговедение, библиографоведение, библиотековедение, эдициология, «Записки Львовской национальной научной библиотеки Украины имени В. Стефаніка».*

Насамперед з'ясуємо, яке місце посідає збірник наукових статей «Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка» (далі — «Записки») серед інших продовжуваних видань України, що публікують дослідження з питань

книгознавства. Науковий співробітник Книжкової палати України Н. Палашина для аналізу публікацій окресленої тематики, надрукованих 2008 р., відібрала 37 збірників, 13 з яких — фахові [14, с. 14-15]. Із цих 13-ти збірників по два видають бібліотеки — Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, видавцями решти збірників є вищі навчальні заклади. Міжнародна асоціація академій наук і Рада директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів видають науково-практичний і теоретичний збірник «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» [14, с. 15].

Як впливає зі статті Н. Палашиної, 2008 р. в українських фахових збірниках надруковано 88 статей з питань книгознавства, 63 з яких — у львівських, що становить 72 %. Цей високий показник свідчить про те, що Львів був і є одним із провідних центрів книгознавчих досліджень в Україні. Таким статусом він великою мірою завдячує співробітникам ЛННБ України ім. В. Стефаника, адже, за даними Н. Палашиної, 2008 р. «Записки» надрукували 23 публікації з питань книгознавства, що становить 26 % від загальної кількості. А якщо врахувати ще дві статті, опубліковані у «Збірнику праць Науково-дослідного центру періодики» ЛННБ України ім. В. Стефаника, то цей відсоток сягне 28 %. На те, що провідними книгознавчими осередками в Україні є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського і ЛННБ України ім. В. Стефаника, вказував також академік Я. Ісаєвич [4, с. 18].

На нашу думку, такі високі показники зумовлені двома факторами. Перший фактор пов'язаний з тим, що ЛННБ України ім. В. Стефаника має унікальні фонди. Саме тому Постановою Кабінету Міністрів України № 1709 від 19.12.2001 р. унікальні колекції та збірки бібліотеки зараховано до наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Загальний обсяг фондів, що мають виняткове значення для української науки і не можуть бути відтворені у разі їх втрати або руйнування, становить майже 3 мільйони 735 тис. одиниць збереження [13, с. 4].

Другий фактор пов'язаний з тим, що в ЛННБ України ім. В. Стефаника працюють кваліфіковані, досвідчені й авторитетні кадри, тому їх дослідження з питань книгознавства, бібліографознавства,

бібліотекознавства та едіціології відзначаються високим науковим рівнем і новизною.

Від 1993 р., коли побачив світ перший випуск «Записок», до 2011 р. видано 19 збірників. За час свого існування «Записки» стали авторитетним науковим виданням з усталеною періодичністю виходу (раз на рік), поважним обсягом (перший випуск мав сім з половиною умовних друкованих аркушів, дев'ятнадцятий — 35), якісним художнім оформленням та поліграфічним виконанням.

Мета цієї статті — проаналізувати тематику публікацій з питань книгознавства, надрукованих у «Записках» протягом 1993–2011 рр.

Зазначимо, що саме ця тема є предметом наукових досліджень як співробітників ЛННБ України ім. В. Стефаника [18, с. 3-12; 19, с. 4-12], так й інших авторів «Записок». За нашими підрахунками, у 19-ти випусках збірника надруковано майже 350 публікацій з питань книгознавства. Найактивнішими були такі автори: М. Вальо, Л. Головата, Л. Дзендзелюк, Р. Дзюбан, М. Дідик, Т. Дубова, Луїза Ільницька, Людмила Ільницька, І. Карп, І. Качур, О. Колосовська, М. Кольбух, М. Кострова, Н. Кошик, М. Кривенко, Л. Кужель, Т. Кульчицька, Н. Кунанець, О. Кусий, Т. Литвин, Л. Льода, О. Палюх, М. Пономаренко, Н. Рибчинська, А. Сахарова, Г. Сварник, В. Фрис. Звісно, серед названих осіб переважно більшість становлять співробітники ЛННБ України ім. В. Стефаника, як і загалом серед авторів статей у «Записках» (за нашими даними, близько двох третіх). Водночас «Записки» відкриті для співпраці й з іншими дослідниками, насамперед львівськими, які за частотою публікацій посідають друге місце після співробітників бібліотеки, а також з інших міст України та з-за кордону. Так, свої книгознавчі дослідження надрукували науковці з Києва, Луцька, Хмельницького, а також із Польщі (з Вроцлава, Катовіце, Кельце, Любліна, Сянока, Щеціна), Литви та Словаччини. Що стосується мови публікацій, то переважна їх більшість надрукована українською, десять — польською. Три автори з Литви скористалися російською мовою.

Тематичний спектр публікацій розкрито в таких постійних розділах, як «Книгознавство», «Бібліографознавство» («Бібліографія»), «Бібліотекознавство», а також «Книжкові й рукописні фонди» (з п'ятого випуску — «Дослідження і розкриття фондів»), «Українська

книга і періодика», «Історія видавничої справи», «Рецензії. Огляди. Відгуки», «Джерелознавчі студії», «Miscellanea», «З хроніки бібліотечного життя».

Одним із основних у «Записках» є розділ «Книгознавство», в якому висвітлюються теоретичні та практичні питання книгознавства в найширшому значенні слова, як комплексу суміжних, тісно пов'язаних, але відносно самостійних наукових дисциплін суспільного циклу, що вивчають книгу, процеси її створення, розповсюдження та використання, а також галузі суспільного життя, через які реалізуються ці процеси. Зокрема, відзначимо такі складові книгознавства, що стали об'єктом вивчення авторів «Записок», як історія рукописної книги і перших друкованих книг в Україні; основні етапи розвитку книговидавництва, починаючи від другої половини XVI ст. і закінчуючи нинішнім періодом, який характеризується появою електронної книги, інформаційних технологій та формуванням глобального інформаційного суспільства; бібліографознавство; бібліотекознавство; читачознавство та ін. Незмінним об'єктом уваги дослідників була книжка як матеріальний витвір, а також її соціальна функція, яку вона виконує в усіх сферах життя суспільства.

Насамперед охарактеризуємо статті, які торкаються **теоретичних питань книгознавства** як науки. Відзначимо, зокрема, статтю відомого київського книгознавця Г. Ковальчук «Гене́за поняття «рідкісна книга» в західноєвропейській науці» (2004, вип. 12, с. 3-16)*, в якій ґрунтовно, з використанням багатьох іноземних джерел висвітлено це багатоаспектне питання. Авторка, зокрема, зазначила, що «у різних соціально-історичних обставинах розуміння рідкісної книги могло мати бібліографічний, книготорговельний, бібліотечний, бібліофільський відтінок, і до сьогодні [...] залишається однією із суб'єктивних, до кінця неосмислених категорій теоретичного книгознавства» (2004, вип. 12, с. 4).

Питання книгознавства розглянуто і в статтях Л. Головатой «Університетська книга як різновид книжного репертуару» (1996, вип. 4, с. 184-190) та «Університетська книга як об'єкт структурно-функціонального аналізу» (2009, вип. 1 (17), с. 276-289). В останній

* Тут і далі вказуємо рік, номер випуску і сторінки «Записок», у яких надруковано статтю.

авторка проаналізувала університетський видавничий репертуар у сукупності п'яти його складників — навчальної, наукової, популярної, інформаційної та літературно-художньої книги і зробила висновок, що їх взаємодія усередині досліджуваного поняття визначається головною рисою університетської книги як цілості — ознакою відображення університетської діяльності.

Л. Головата також висвітлює питання, що стосуються **історії книгознавства**. У статті «Українські книгознавчі дослідження періоду Другої світової війни» (2000, вип. 7/8, с. 181-213) вона проаналізувала 63 книгознавчі публікації співробітників трьох видавничих осередків періоду Другої світової війни — «Українського видавництва» у Кракові–Львові, «Видавництва Юрія Тищенка» у Празі та Українського Чорноморського Інституту в Варшаві. «Логічне опанування книгознавчого інтелектуального матеріалу воєнного часу, — відзначила авторка, — природно, має значення з огляду на неперервність відтворення історичних тенденцій розвитку книгознавства, завдання періодизації порівняльної характеристики різних його етапів» (2000, вип. 7/8, с. 203-204).

Статті з історії книгознавства періодично публікує Т. Литвин. Йдеться, зокрема, про її дослідження «Бібліотекознавчі та книгознавчі праці Івана Крип'якевича» (2005, вип. 13, с. 298-310) та «Наукові розвідки Івана Крип'якевича про Івана Федорова» (2011, вип. 3 (19), с. 531-556). В останній із названих статей авторка зазначила, що І. Крип'якевич, обґрунтувавши власну наукову концепцію виникнення книгодрукування, стверджував, що «друкарство й українські книжки на українські землі прийшли не з Москви, а з Заходу, задовго до виходу у Львові «Апостола» Івана Федорова (1574)» (2011, вип. 3 (19), с. 532). У цій же статті Т. Литвин опублікувала доповідь історика «Іван Федорів у Львові», виголошену на науковій конференції, присвяченій 500-річному ювілею книгодрукування, яка відбулася у Львові 26 жовтня 1940 р., та виготовлену вченим рукописну карту «Діяльність Ів. Федорова XVI [ст.]», що зберігається у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка.

Треба сказати, що **публікації з питань загального книгознавства** в «Записках», як і загалом в Україні, з'являються не так уже й часто. Як справедливо зауважив Я. Ісаєвич, в Україні

бракує «загальних теоретичних досліджень, які передбачали б розгляд книгознавства як системи, методологічного обґрунтування його спрямування, структури і пріоритетів» [4, с. 19]. Натомість автори «Записок» активно досліджують **рукописну і друківану книгу**, адже ЛННБ України ім. В. Стефаника має багаті збірки книг, писаних і друківаних кирилицею, латиницею, івритом та іншими мовами народів світу.

Зокрема, у відділі рукописів бібліотеки зберігається одна з найбільших і найцінніших збірок кирилических рукописних книг в Україні, яка містить «понад тисячу кодексів і фрагментів книг XI–XIX ст., які є матеріальними свідченнями писемної культури, духовності українського та інших слов'янських народів, їх мови, літератури, мистецтва, світського та церковного права» [5, с. III]. Закономірно, що вона стала об'єктом уваги книгознавців. Відзначимо найголовніші, на нашу думку, публікації.

Т. Кульчицька, авторка статті «Рукописні словники у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України» (2000, вип. 7/8, с. 64-73), охарактеризувала серед інших словників також і «Словник сучасних українських прізвищ» відомого мовознавця Ю. Редька, який було видано через сім років після публікації статті [15].

Дослідниця з Вільнюса М. Чистякова у статті «Рукописные прологи Львовской национальной научной библиотеки Украины имени В. Стефаника» (2011, вип. 3 (19), с. 342-361) зробила огляд прологів і на основі текстологічного аналізу встановила їх редакції.

Автори «Записок» вивчали рукописні книги не тільки з фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника, а й із інших львівських книгозбірень, музеїв та архівів: Гуцаленко Т. Хроніки василіанських монастирів як джерело вивчення історії Західної України (Огляд матеріалів відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника АН України і ЦДІА України у Львові 1760–1930-х років) (1993, вип. 1, с. 4-16); Василяускене А. Волинские статуты во львовских хранилищах (1993, вип. 1, с. 16-23); Фрис В. Українські рукописні книги XVI ст. у збірках Львова (1993, вип. 2, с. 3-9), Рукописи полемічних творів XVI–XVIII ст. у збірках Львова (1996, вип. 5, с. 3-14).

Книгознавчі аспекти, що стосуються впливу друківаної книги на рукописну, В. Фрис висвітлила в публікації «Апостол» Івана

Федорова і українська рукописна книга» (1993, вип. 1, с. 52-56), а В. Дольницька у статті «Про книгописання в Рогатині та його околицях у XVI–XVII ст.» (1998, вип. 6, с. 3-8) дослідила таке характерне для багатьох містечок Галичини XVI–XVII ст. явище, як регіональне книгописання.

У шостому випуску «Записок» (1998) опубліковано дві статті про рукописні та друковані учительні Євангелія, які зберігаються у львівських музеях та бібліотеках: Чуба Г. До проблеми типологічного розрізнення учительних Євангелій другої половини XVI — першої половини XVII ст. (с. 70-81); Добосевич У. Учительні Євангелія як джерело вивчення української мови XVI — першої половини XVII ст. (с. 81-95).

Назвемо і дві статті М. Кривенко, які поєднують книгознавчий та бібліотекознавчий вектори досліджень: «Рукописна збірка бібліотеки «Студіону» у Львові (1909–1940) (за фрагментом каталогу)» (2007, вип. 15, с. 221-241) і «Літопис монастиря священномученика Йосафата Студійського уставу у Львові» як джерело до вивчення історії книгозбірні «Студіону» (1909–1940)» (2008, вип. 1 (16), с. 459-478).

О. Ясіновська у публікації «Характер і функції художнього оформлення Кристинопольського Апостола як книги четьйого типу» (2011, вип. 3 (19), с. 362-379) проаналізувала орнаментальні прикраси Кристинопольського Апостола (середина XII ст.) у взаємозв'язку з функціональним призначенням рукопису.

Згадаємо книгознавчі статті дослідниць із Польщі. Й. Гвіоздзік у статті «Львівська рукописна бенедиктіана XVI–XVIII ст.» (2006, вип. 14, с. 233-252) навела й охарактеризувала рукописні джерела до історії діяльності монастирів бенедиктинок і сакраменток, які зберігаються у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника. М. Ярчикова в публікації «Дослідження барочного ораторства на основі вибраних рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» (2009, вип. 1 (17), с. 534-544), проаналізувавши рукописи кінця XVI — першої половини XVII ст., виклала свої міркування про мову протестантської гілки роду Радзивиллів та осіб, які формували культурне середовище цих магнатів.

У фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігаються також єврейські рукописні пам'ятки — 62 кодекси та 30 сувоїв Тори

XVI–XX ст. Результати їх вивчення Н. Банчик виклала у публікації «Збірка єврейських рукописів у фондах ЛНБ НАН України» (1994, вип. 4, с. 90-106).

Об'єктом зацікавлення Л. Дзензелюк і Е. Тимошенко став збірник поезій перською мовою з відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника, де, крім нього, зберігається ще п'ять рукописних кодексів східного походження. Результати дослідження вони опублікували у статті «Перський рукописний збірник поезії (1904) (у фонді Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України): конструктивні та художньо-технічні особливості оформлення» (2007, вип. 15, с. 466-473).

Крім того, увагу Л. Дзензелюк, як книгознавця і реставратора рідкісних видань, привернув написаний арабською графікою у 1808 р. молитовник татар колишнього Великого Князівства Литовського. Вона не тільки охарактеризувала молитовник з погляду традиційності східних методик творення книжок, а й засвідчила його належність, подала інформацію про власників, а також розкрила зміст цієї книжки у публікації «Рукописний мусульманський молитовник з фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: конструктивні особливості та аналіз змісту» (2009, вип. 1 (17), с. 304-314).

Інтерес авторів «Записок» до рукописної книги не згасає. Про це свідчать три статті у 3 (19) випуску «Записок» (2011 р.): Сус І. Рукописні пам'ятки українсько-польської та польсько-української лексикографії у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (с. 380-393), а також публікації М. Чистякової та О. Ясіновської, які вже згадувалися раніше.

У відділі рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається 49 інкунабул, які побачили світ у містах Європи від 1440 р. (коли Й. Гутенберг започаткував книгодрукування) до 31 грудня 1500 р., серед яких 10 венеціанських. Вони стали об'єктом вивчення Д. Коваль-Гнатів: «Венеціанські інкунабули у збірці Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України» (1995, вип. 3, с. 12-28); «Книга хронік» Гартмана Шеделя (1493 р.). З колекції інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України» (1993, вип. 1, с. 56-62); «Маргіналії та провенієнції збірки інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України» (1994, вип. 4, с. 54-64).

Автори «Записок» досліджують також українські стародруки: Розумна Л.-Д., Льода Л. Історико-культурне значення Острозької Біблії (2002, вип. 9/10, с. 3-10); Матюхіна О. Вплив античної культури на укладачів Адельфотесу (1994, вип. 4, с. 76-82); Фрис В. Про варіантність видань Октоїха 1640 р. (Львів, друкарня М. Сльозки) (1995, вип. 3, с. 3-12).

У наукових розвідках С. Гацкової висвітлено особливості видань таких відомих книговидавців XVII ст., як М. Сльозка та С. Ставницький, а також питання про поширення цих видань у Галичині: «Побутування видань Михайла Сльозки у Галичині» (2002, вип. 9/10, с. 11-17); «Львівський друкар XVII ст. Семен Ставницький: видавнича діяльність» (2003, вип. 11, с. 25-38).

Тут доречно сказати про три дослідження І. Качур, у яких, крім суто книгознавчих, вона торкнулася й інших питань книгознавства як науки в широкому розумінні цього терміна. У першому з них — «Стародруки з бібліотек сяноцького духовенства у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України» (2007, вип. 15, с. 3-20) — вона назвала 30 стародруків XVI–XVIII ст. з бібліотек сяноцького духовенства й охарактеризувала їх як важливе джерело до історії бібліотек, читачтва та духовної культури сяноцького краю. Ще два її дослідження стосуються таких важливих аспектів книжкової культури Львова другої половини XVIII ст., як проникнення, поширення і вплив французької літератури на книговидавничу, культурну і літературну діяльність у Галичині: «Французька книга у Львові в другій половині XVIII ст. у світлі видавничих і книготорговельних каталогів» (2003, вип. 11, с. 3-24); «Французька книга в Галичині у другій половині XVIII ст.: історіографічний аспект» (2009, вип. 1 (17), с. 3-34).

«...Вивчення історії української культури буде суб'єктивним і неправдивим без ґрунтового дослідження історії української книги, а вивчення історії української книги неможливе без національної бібліографії, яка у всіх народів є пам'яттю нації» [17, с. 3]. Це положення пояснює ту неослабну увагу, яку виявляють до **бібліографії** автори «Записок», переважна більшість яких — співробітники відділу наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника. За нашими підрахунками, у дев'ятнадцяти випусках вони опублікували близько 40 наукових досліджень, що стосуються здебільшого історії української бібліографії.

Назвемо, зокрема, статті Луїзи Ільницької «Українознавча бібліографія в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові (1885–1939) : друковані й архівні матеріали» (1994, вип. 4, с. 165-183), «М. Грушевський і становлення українознавчої бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові» (1998, вип. 6, с. 47-53), «Бібліографія західноукраїнської та української еміграційної книги міжвоєнного періоду (1914–1939): засади створення» (2005, вип. 13, с. 39-51); Н. Рибчинської «Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії (1909–1939)» (2004, вип. 12, с. 141-164), «Бібліографічне бюро у Львові (1910–1914): принципи поточного реєстру української книги» (2006, вип. 14, с. 90-99), «Українська бібліографія в Галичині у другій половині XIX ст.» (2007, вип. 15, с. 48-62), «Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських бібліографів першої половини XX ст.» (2008, вип. 1 (16), с. 317-329); Л. Кужель «Друковані і рукописні бібліографічні матеріали НТШ як джерело до бібліографії західноукраїнської книги 1914–1939 рр.» (2009, вип. 1 (17), с. 106-122); Т. Кульчицької «Хроніка» НТШ як джерело до бібліографії» (1995, вип. 3, с. 125-130).

Вивчивши й осмисливши творчу спадщину видатних українських бібліографів XIX–XX ст., зокрема І. Левицького, В. Дорошенка, І. Калиновича, І. Шендрика, Є.-Ю. Пеленського, М. Кордуби, а також організаторську діяльність М. Грушевського на ниві української бібліографії, співробітники відділу наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника використали їх досвід для роботи в галузі національної бібліографії. У налагодженні цього процесу велика заслуга Луїзи Ільницької — відомого в Україні та за її межами бібліографа, бібліографознавця і книгознавця, завідувача відділу наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка і голови його Комісії з книгознавства і бібліографії. Вона є одним з ініціаторів і виконавців широкомасштабних бібліографічних проєктів ЛННБ України ім. В. Стефаника, які мають загальноукраїнське значення. Маємо на увазі насамперед дев'ятитомне видання «Репертуар української книги, 1798–1916 : матеріали до бібліографії» (1995–2005) [16], а також бібліографічний покажчик «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині

та в еміграції, 1914–1939», перший том якого видано 2010 р. [22], а другий нині готується до друку.

Крім того, Луїза Ільницька уклала бібліографічний покажчик «Руська Трійця: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький» [20], який досі залишається «найповнішим бібліографічним джерелом про «Руську Трійцю», своєрідною малою енциклопедією про життя й діяльність її чільних представників та вивчення цієї діяльності в загальноєвропейському масштабі» [7, с. 7].

Вагомим внеском Луїзи Ільницької в українське книгознавство є монографія «Русалка Днѣстровая» (1837) у бібліотеках і музеях світу» [3]. Треба сказати, що відомості про примірники першого видання «Русалки Дністрової», які збереглися до сьогодні в бібліотеках і музеях світу, а також у книгозбірнях приватних осіб, Луїза Ільницька почала збирати ще з кінця 80-х рр. минулого століття. «Вважаємо, — писала дослідниця у статті «Русалка Дністрова» (1837) в системі культурних цінностей: поширення книги у світі як фактор міжнаціональних зв'язків» (2008, вип. 1 (16), с. 43-53), — що книги, видання яких стало подією історичної ваги в нашій культурі, як «Енеїда» І. Котляревського (1798), «Русалка Дністрова» М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького (1837), «Кобзар» Т. Шевченка (1840), і які з плином часу стали раритетами, книгознавцям слід характеризувати на рівні кожного збереженого примірника першодруку в бібліотеках, музеях і приватних колекціях» (2008, вип. 1 (16), с. 43). На сьогодні Луїза Ільницька виявила й описала понад 100 примірників «Русалки Дністрової» в Україні; розшуки тривають і далі, про що свідчить стаття «Русалка Дністрова» (1837) у приватних колекціях (з нових розшуків)» (2011, вип. 3 (19), с. 3-16).

Питання про суспільну цінність однієї книжки висвітлювали в дослідженнях й інші автори «Записок»: М. Вальо — про книжку Бальтазара Гакета «Нові природничо-політичні подорожі в 1788–1795 через Дакські та Сарматські або ж Північні Карпати» (1994, вип. 4, с. 148-164); О. Канчалаба — про Шевченкові «Кобзарі», видані протягом століття — у 1840–1940 рр. (2003, вип. 11, с. 405-409). У. Кришталович дослідила причини й наслідки гучного суспільного резонансу, який викликала видана у Львові в 1931 р. книга новел Дарії Віконської «Райська яблінка» (2007, вип. 15, с. 318-355).

Відзначимо також такі публікації «Записок», у яких висвітлено різноманітні аспекти бібліографознавства: Чорній В. Журнал «Книгарь» (1917–1920) як джерело до бібліографії української книги (1995, вип. 3, с. 107-115); Вальо М. Україніка в польській ретроспективній бібліографії XIX–XX ст. (2005, вип. 13, с. 18-38); Кошик Н. Бібліографічний покажчик «Українські Карпати» (1977–2006) як джерело інформаційного пошуку з проблем карпато-знавства (2008, вип. 1 (16), с. 342-353); Рибчинська Н. Бібліографія і бібліографи в академічній бібліотеці Львова у перші повоєнні роки (2002, вип. 9/10, с. 50-57).

Зазначимо, що статті в «Записках» Н. Рибчинської позначені ґрунтовністю, всебічним висвітленням обраної теми і легким для сприйняття стилем, а головне — вона чітко формулює положення і висновки своїх досліджень, підкріплюючи їх посиланнями на численні авторитетні джерела. Це стосується, зокрема, її статті «Українська бібліографія в Галичині у другій половині XIX ст.», яку ми вже називали. Дослідниця зазначила, що саме у другій половині XIX ст. відбулося становлення бібліографії в цьому регіоні, а Львів став головним осередком бібліографічної роботи на західноукраїнських землях. Але, оскільки суспільні функції бібліографії через заборони українського слова в Росії часто реалізовувалися в Галичині у загальноукраїнському масштабі, дослідження Н. Рибчинської становить інтерес не тільки в західноукраїнському контексті, а й має значення для студій з історії української бібліографії в цілому.

В 11-му випуску «Записок» (2003) опубліковано три статті про найвідоміший книгознавчий журнал «Бібліологічні вісті» — друкований орган Українського наукового інституту книгознавства (УНІК): Вальо М. Юрій Меженко — редактор «Бібліологічних вістей» (с. 156-164); Когут С. Зарубіжна тематика на сторінках часопису «Бібліологічні вісті» (1923–1930) (с. 165-173); Дубова Т. Біобібліографія на сторінках «Бібліологічних вістей» (1923–1930) (с. 174-180).

Крім того, Т. Дубова опублікувала в «Записках» такі статті, присвячені бібліографії та біобібліографії, як «Бібліографія на сторінках галицьких періодичних видань релігійного змісту (1900–1939)» (1996, вип. 5, с. 96-106), «М. О. Рубакін і проблеми

рекомендаційної бібліографії» (2000, вип. 7/8, с. 220-232), «Біобібліографія в західноукраїнських виданнях 20–30-х рр. ХХ століття (Окремі видання і періодика)» (2003, вип. 11, с. 129-144). Вона також є автором цікавих за подачею і стилем бібліографічного дослідження і статті з питань видавничої справи, що є частиною ширшого історико-бібліографічного видання «Галичина і галичани на сторінках журналу «Кіевская Старина», яке нині готується до друку, — «Галичина на сторінках журналу «Кіевская Старина» (1882–1906): критична бібліографія як засіб інформування» (2007, вип. 15, с. 84-91); «Галицьке друкарство крізь призму «Кіевской Старини» (1882–1906): український вектор» (2008, вип. 1 (16), с. 307-316).

Цікаві відомості вміщують статті, присвячені відомим українським бібліографам: Бутрин М. Василь Щурат в бібліографії (1993, вип. 2, с. 102-104); Вальо М. Марія Дем'янівна Деркач: до 100-річчя від дня народження (1896–1971) (1995, вип. 3, с. 71-79); Костюк С. Володимир Січинський — бібліограф літератури з питань українського мистецтва (1998, вип. 6, с. 54-59); Передирій В. Отець Роман-Степан Лукань як бібліотекар і бібліограф (2003, вип. 11, с. 99-108); Хміль О. Бібліографічна спадщина Зенона Кузеля: типологічні різновиди (2008, вип. 1 (16), с. 330-341); Кошик Н. Внесок М. П. Гуменюка у дослідження історії української бібліографії (2002, вип. 9/10, с. 57-63).

Варто сказати, що М. П. Гуменюк у 1954–1988 рр. очолював відділ бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника; він автор першої монографії в Україні з історії бібліографії дожовтневого періоду «Українські бібліографи ХІХ — початку ХХ ст.: нариси про життя та діяльність» [2].

Нині, в час бурхливого розвитку електронних технологій, коли весь обсяг інформації, що міститься у виданнях певної бібліотеки, можна вмістити на мініатюрних накопичувачах інформації, книгознавців, у тому числі й авторів «Записок», хвилюють питання: як зорієнтувати читача в цьому цифровому середовищі й у світі книги загалом, коли друкована й електронна форми книжки стали рівноправними? [6, с. 262].

Колектив ЛННБ України ім. В. Стефаника частково відповів на ці запитання в таких публікаціях: Мартинович В., Харгелія О. Впровадження автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи

ALEPH-500 у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника (2009, вип. 1 (17), с. 495-506); Мелешко Н. Авторитетний контроль бібліографічних даних: до історії питання (2011, вип. 3 (19), с. 311-328); Красник У. Особливості формування та використання авторитетного файла «Ім'я особи» (2011, вип. 3 (19), с. 329-341).

У публікації О. Станкевич «Мережевий науково-інформаційний проект «Українське книгознавство ХІХ — першої половини ХХ ст.»: методика створення» (2008, вип. 1 (16), с. 286-306) викладено принципи структурної побудови основних складових частин інформаційного ресурсу та його наповнення. Зокрема, на головній сторінці веб-сайта передбачено можливість вибору одного з таких розділів: загальне книгознавство, бібліографознавство, бібліотекознавство, видавнича справа та редагування, бібліополістика.

Автори «Записок» висвітлювали й таку ділянку книгознавства, як **читачознавство**. Серед публікацій на цю тему відзначимо такі: Вушко І. Нові явища у функціонуванні бібліотечної сфери і читанні українців та поляків в Східній Галичині у другій половині ХІХ ст. (2002, вип. 9/10, с. 160-165); Качур І. Маргінальні записи як джерело дослідження історії читачтва Західної України ХVІІІ–ХІХ ст. (2008, вип. 1 (16), с. 3-25). Зокрема, І. Качур, висвітлюючи тему статті, провела дослідження, що межує з детективним: на основі вивчення рукописного реєстру прочитаних книжок, який склала анонімна читачка близько 1843 р., з високою ймовірністю встановила її особу, вік і соціальний статус, а також здійснила бібліографічну реконструкцію реєстру, який містив 42 видання кінця ХVІІІ — першої половини ХІХ ст. У публікації «Читання як стратегічна проблема видавничої сфери» (2011, вип. 3 (19), с. 153-173) В. Теремко навів дані про те, що читання втрачає провідну культурну роль (щороку приблизно 2 % мешканців планети перестає читати; теперішні підлітки поставили в центр свого інтересу мандрівку просторами Інтернету, а не читання книжок; у кожній країні 40-50 % мешканців не є «людьми книги» та ін.), а також висловив міркування про шляхи поліпшення ситуації.

Про те, як **рекламувати і пропагувати** книгу, щоб читання стало щоденною потребою людини, йдеться в публікаціях Н. Марціняк «Газета «Друг читача» як джерело про книжкову справу

України (1960–1993)» (2009, вип. 1 (17), с. 262-276) і «Пропаганда і реклама книги в УРСР (друга половина 1940-х — кінець 1980-х рр.)» (2011, вип. 3 (19), с. 174-188).

Значне за обсягом місце в «Записках» посідають публікації з різноманітних питань **бібліотекознавства** (близько 130 статей та повідомлень). У них висвітлено історію створення і функціонування бібліотек, формування, збереження і наукового освоєння їх фондів і колекцій, інноваційні технології бібліотечної справи, передові методи організації праці, різноманітні аспекти бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, а також охарактеризовано роль книгозбірень як соціальних інститутів, що свідчать про рівень культури суспільства, багатство духовного й матеріального життя його членів.

Передовсім відзначимо публікації, які допомагають зрозуміти складні процеси зародження і розвитку бібліотечної справи в західноукраїнському регіоні. Це статті С. Арсірій «Історія бібліотечної справи на західноукраїнських землях: досвід і проблеми вивчення» (2002, вип. 9/10, с. 77-88); В. Фрис «Бібліотеки на західноукраїнських землях у другій половині XVII–XVIII ст.» (2002, вип. 9/10, с. 171-186); Н. Кунанець «До історії бібліотек у Західній Україні (1848–1900 рр.)» (2002, вип. 9/10, с. 89-98), «Концептуальні засади формування фондів приватних бібліотек Галичини XVII — початку XX ст.: до історії питання» (2011, вип. 3 (19), с. 233-252); М. Кострової «Українські бібліотеки і музеї Львова в часі Першої світової війни: доля фондів» (2005, вип. 13, с. 320-335); Р. Голика «Легенда львівського Оссолінеуму: постаті, видання та соціальна роль бібліотеки Оссолінських в уявленнях галичан XIX–XX ст.» (2010, вип. 2 (18), с. 674-689).

Цікаві й маловивчені історичні аспекти, які стосуються фондів Бібліотеки Перемиської греко-католицької капітули, що нині на території Польщі, висвітлено у статтях О. Колосовської «Доля стародруків з бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі» (1998, вип. 6, с. 132-139) і М. Кривенко «Бібліотека Перемиської греко-католицької капітули у світлі архівних матеріалів м. Любліна» (2009, вип. 1 (17), с. 544-570).

Автори «Записок» писали про бібліотеки — великі, що належали відомим магнатам, і малі, які були власністю окремих осіб,

спеціалізовані, церковні, а також національних товариств, громадських об'єднань, наукових, освітніх закладів та ін. Назвемо такі публікації про книгозбірні західного та інших регіонів України: Колосовська О. Бібліотека Народного Дому: з історії формування фондів (2002, вип. 9/10, с. 114-134), Автографи на книгах бібліотеки А. С. Петрушевича (2003, вип. 14, с. 39-72); Дзьобан О. Бібліотека Митрополита Андрея Шептицького (2002, вип. 9/10, с. 141-151); Кольбух М. З історії бібліотеки родини Свідзінських (2002, вип. 9/10, с. 152-159), Книгозбірня Підгорецького монастиря (2011, вип. 3 (19), с. 394-421); Люзняк М. «Руська історична бібліотека»: на шляху формування національної свідомості українського народу (2002, вип. 9/10, с. 166-171); Кунанець Н. Бібліотеки Товариства «Просвіта»: особливості діяльності (2003, вип. 11, с. 181-188), Бібліотека студентських товариств «Дружній лихвар» (1871–1882), «Академічне Братство» (1882–1896) та «Академічна громада» (1896–1921) (2004, вип. 12, с. 196-217); Нирко О. Бібліотеки української громади на Південному березі Криму (2003, вип. 11, с. 189-197); Кривенко М. Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947) (2005, вип. 13, с. 247-267); Палюх О. Бібліотека товариства «Огнище»: за матеріалами друкарських часописів Львова кінця ХІХ ст. (2005, вип. 13, с. 268-285); Сенік Я. До історії заснування бібліотеки Станиславівської капітули (публікація архівного документа відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України) (2008, вип. 1 (16), с. 354-368); Ружицький Е. До історії Жовківської бібліотеки Яна III Собеського (2008, вип. 1 (16), с. 369-378); Дзьобан О. Меморіальна бібліотека Володимира Лесевича в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові (2009, вип. 1 (17), с. 352-366); Афанасьєва З. Книгозбірня Київського комерційного інституту (1906–1920): торговельно-економічний профіль (2011, вип. 3 (19), с. 253-267).

Серед публікацій бібліотекознавчого характеру особливе місце посідають статті, вміщені у 2 (18) випуску «Записок» за 2010 р., присвяченому 70-й річниці діяльності ЛННБ України ім. В. Стефаника. Він складається з двох розділів: у першому висвітлено історію та сьогодення структурних підрозділів бібліотеки (28 публікацій про її основні відділення, відділи та кабінети), другий містить джерела до історії створення книгозбірні (7 наукових досліджень).

Відділення «Палац мистецтв ім. Тетяни та Омеляна Антоновичів» (нині — Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника) репрезентоване у статтях, які містять багато важливої інформації не тільки для бібліотекознавців, а й мистецтвознавців: Романюк С. Відділ мистецтва: події, факти, особистості (с. 5-43); Костюк С. Фонд образотворчого мистецтва: загальна характеристика (с. 44-64); Осадця О. Специфіка формування нотного фонду (с. 65-85); Ільницька А. Фонд фотографій: загальна характеристика і принципи систематизації (с. 86-106).

У статті М. Романюка «Сімнадцять років творчого поступу і наукових здобутків» (с. 107-120) висвітлено надзвичайно плідну наукову діяльність співробітників Відділення «Науково-дослідний центр періодики» (нині — Науково-дослідний інститут пресознавства).

У публікаціях працівників Відділення «Наукова каталогізація фондів та організація системи каталогів» йдеться про запровадження у практику внутрішньобібліотечної роботи нових методів, що відповідають сучасним вимогам до функціонування бібліотеки: Дідик М. Відділ опрацювання і алфавітних каталогів (с. 121-139); Красник У., Сахарова А. Відділ наукової систематизації (с. 140-149); Мелешко Н. Розвиток Відділення на сучасному етапі (с. 150-156).

Багато важливої інформації почерпнуть науковці з публікацій про відділи ЛННБ України ім. В. Стефаника: наукової бібліографії, основних книжкових фондів, бібліотекознавства, комплектування, науково-дослідної та інформаційно-довідкової роботи, редакційно-видавничий відділ, відділ наукової реставрації та консервації рідкісних видань, обмінно-резервних фондів та ретроспективного комплектування, обслуговування читачів, поліграфії та первинної реставрації фондів, рідкісної книги, рукописів, україніки, періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців, науково-дослідний відділ історичних колекцій, а також про кабінети бібліотеки: картографії та нової німецькомовної книги.

Варто також відзначити цикл публікацій Л. Кусий про спецфонд у ЛННБ України ім. В. Стефаника, до якого в роки «хрущовської відлиги» і «брежнєвського застою» було вилучено з загального фонду понад один мільйон одиниць збереження і читачі не мали доступу до них з ідеологічних міркувань [18, с. 4]: «Спецфонд»

Львівської філії бібліотеки АН УРСР: початки організації (1940–1941)» (2007, вип. 15, с. 368-378); «Відділ спецфондів Львівської наукової бібліотеки АН УРСР (1945–1953)» (2008, вип. 1 (16), с. 399-425); «Відділ спецфондів Львівської наукової бібліотеки АН УРСР: 1954–1964 рр.» (2010, вип. 2 (18), с. 585-605); «Відділ спецфондів Львівської наукової бібліотеки АН УРСР у період «застою» (1965–1985)» (2011, вип. 3 (19), с. 465-489). Авторка, спираючись на архівні документи, описала, як створювався і функціонував спецфонд у ЛННБ України ім. В. Стефаника, якими були його основні функції, а також назвала конкретних посадових осіб цієї «бібліотеки в бібліотеці». Вона також охарактеризувала, як діяла пекельна машина цензури — інструмент реалізації ідеології тоталітаризму, засіб тиску на авторів і видавців, на їх свідомість, зрештою, і на духовне життя українського суспільства.

Тематично близька до публікацій Л. Кусий стаття С. Білоконя «Із практики поекземплярного дослідження українських совецьких видань» (2008, вип. 1 (16), с. 223-236). Український історик докладно вивчив і порівняв видання 1918–1971 рр.: дефектні — з видряпаними чи закресленими прізвищами редакторів чи авторів передмови; з видертими сторінками; змінені або заборонені на стадії верстання; тиражі яких знищено, врятовано лише поодинокі примірники; які побачили світ у кількох варіантах, тобто містили різні масиви тексту (після того, як їх видано, повторно процензуровані й змінені відповідно до догм комуністичної ідеології). Зі сказаного випливає невтішний для книгознавців висновок: книгознавство — наука, небезпечна для життя; якщо в суспільстві з'являється інститут цензури, то це є передвісником того, що рано чи пізно репресують книжку, а після книжки черга неодмінно дійде до репресування її авторів, редакторів і видавців.

З величезного масиву публікацій у «Записках» про книгознавство в широкому значенні слова, тобто як комплексну науку, до складу якої входить, зокрема, і бібліотекознавство, вирізняються дослідження, в яких розкрито тему, яку ми назвали б ексклюзивною, а саме: про **переміщення і втрати фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника** від 1939 р. до моменту проголошення незалежності Української держави в 1991 р.

Першою публікацією була стаття нинішнього почесного директора ЛННБ України ім. В. Стефаника Л. Крушельницької «Доля

львівського Дюрера та інших вивезених з ЛНБ ім. В. Стефаніка мистецьких творів» (2000, вип. 7/8, с. 430-436). У ній ішлося не тільки про наразі втрачені для української культури мистецькі твори, зокрема й про рисунки відомого художника, а й про те, як у 1946 і 1947 рр. «найцінніші книжкові та рукописні матеріали (понад 220 тисяч із понад 300 тисяч закаталогізованих примірників) [...] двома величезними партіями були відправлені до Польщі [...] Туди ж вивезено інкунабули не тільки з бібліотеки Академії наук [ідеться про ЛННБ України ім. В. Стефаніка. — А. Н.], але й інших установ, усього 350 примірників із близько 400, які зберігалися у Львові» (2000, вип. 7/8, с. 436).

Тему про втрати й переміщення фондів ЛННБ України ім. В. Стефаніка продовжив Р. Дзюбан у публікаціях «Львівські рисунки Дюрера: проблеми втрати й повернення» (2005, вип. 13, с. 336-359), «Переміщення і втрати мистецьких пам'яток з львівських музеїв під час Другої світової війни» (2006, вип. 14, с. 309-324), «Едвард Хвалевік і його «Zbiory polskie» (1916–1927) в контексті втрат українських культурних цінностей» (2007, вип. 15, с. 356-367), «Втрати культурних цінностей з II відділу Staatsbibliothek Lemberg у 1944 р.» (с. 379-398), «Бібліотека Публічна Руського Народного Інституту «Народний Дім» та її втрати в роки Другої світової війни» (2009, вип. 1 (17), с. 404-415), «Втрати культурних цінностей Львова (1939–1953): історіографія та джерельна база» (2011, вип. 3 (19), с. 442-464), «Втрати Львівської філії бібліотеки АН УРСР у повоєнний період (1945–1953): матеріали, вивезені зі Львова» (2010, вип. 2 (18), с. 566-584).

В останній із названих публікацій Р. Дзюбан, зокрема, зазначив: «Фондові втрати бібліотеки у повоєнний період можна вважати найбільшими за весь період її існування. Особливо значними були втрати інкунабул та стародруків, які, порівнюючи з втратами німецько-нацистського періоду, можна вважати багатократними. У кілька разів більшими, ніж у період німецької окупації, були втрати рукописних матеріалів» (2010, вип. 2 (18), с. 581).

Отже, те, що награвували в бібліотеці нацисти в роки війни, у багато разів менше за те, що в післявоєнні роки передало «в дар польському народові» (2010, вип. 2 (18), с. 570) керівництво тодішньої Української РСР, передало не з доброї волі українського

народу (бо згоди на це в нього ніхто не питав), а на догоду політичній кон'юктурі. З іншого боку, постає логічне запитання: а яке ж місце передані матеріали, зокрема ті, що безпосередньо стосуються історії, науки, літератури та мистецтва України, посили в духовному житті Республіки Польщі, як вони вмонтовані в систему суспільних цінностей, як, зрештою, на них виховують молоді покоління поляків? Відповіді на це питання знаходимо у науково-популярному виданні «Український путівник по Польщі: історико-краєзнавчі нариси»: «У Польщі вже виросло кілька поколінь, яких абсолютно не хвилює минуле України, доля Острозьких, Сапигів, Сангушків чи Потіїв, [...] і вони не розуміють, чому польські архіви переповнені документами, які мають бути цікавими нині лише українцям; чому у фондах музеїв припадають пилюкою тисячі українських ікон, які абсолютно нічого не скажуть душам поляків, а в бібліотеках гниють сотні давньоруських рукописних книг, які в Польщі є цікавими лише для кількох спеціалістів. З іншого боку, немає також і відчуття того, що усвідомлення цінності українських раритетів, що перебувають у Польщі, в Україні зростає надто вражаючими темпами» [21, с. 183].

Звісно, останнє речення не стосується співробітників ЛННБ України ім. В. Стефаника. Свідченням цього є те, що в 2004 р. в ній створено Науково-дослідний відділ історичних колекцій на чолі з Г. Сварник, співробітники якого, щоб оцінити масштаби втрат бібліотеки, здійснюють «фронтальне виявлення документальних джерел у доступних сховищах України (Львова і Києва) та вибіркове в Польщі (Вроцлаві і почасти Кракові). [...] На жаль, з об'єктивних причин поки що не вдалося безпосередньо опрацювати збірки Кракова, Варшави, Москви, Берліна і Потсдама, де зберігаються комплекси документальних матеріалів з періоду Другої світової війни» [12, с. VIII].

Значне за обсягом місце посідають у «Записках» публікації, в яких висвітлено різноманітні аспекти **едиціології, тобто науки про редакційно-видавничу справу**. За нашими підрахунками, таких статей понад 60. Докладний їх аналіз дає підставу зробити висновок, що видавничий процес на західноукраїнських землях висвітлено у збірнику за принципом безперервності, тобто від періоду, коли в Україні з'явилися перші рукописні й друковані

книжки (його ми вже охарактеризували), — донині. Назвемо найважливіші публікації.

Качур І. Львівська друкарня Шліхтинів (1755–1785): з неопублікованих матеріалів (2005, вип. 13, с. 3-17), Видання Женевської друкарні М. П. Драгоманова у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України (1993, вип. 2, с. 9-17); Палюх О. Українське книговидання у Львові ХІХ ст.: роль друкарень Ставропільського інституту та Наукового товариства ім. Шевченка (2008, вип. 1 (16), с. 54-72); Кострова М. «Видавництво народне» у Львові. Українська серія видань (1881–1914) (2007, вип. 15, с. 182-220); Романюк І. Українська книга в Німеччині (1914–1939 рр.) (2008, вип. 7/8, с. 113–121).

Варто відзначити статті Л. Кужель, у яких висвітлено малознані сторінки видавничої справи першої половини ХХ ст.; ідеться про видання календарів на західноукраїнських землях, а також у США та Канаді: «Календарі Українських січових стрільців (1916–1920): національно-політична та культурно-просвітницька роль» (2005, вип. 13, с. 70-91), «Календарі видавництва «Батьківщина» в контексті західноукраїнських календарів 30-х рр. ХХ ст.: видання та розповсюдження» (2004, вип. 12, с. 110-132), «Західноукраїнська книга в еміграційних календарях США і Канади 20–30-х рр. ХХ ст.: пропаганда, розповсюдження, біограми редакторів» (2007, вип. 15, с. 137-160).

Таборові видання також стали об'єктом вивчення авторів «Записок»: Кужель Л. Українські таборові видання у Польщі (20-ті роки ХХ століття) (Огляд окремих видань та періодики) (1996, вип. 5, с. 58-69); Романюк Т. Українські видання періоду таборів переміщених осіб у Німеччині та Австрії 1945–1949 рр. (На основі збірки Василя Луціва з бібліотеки НТШ) (1996, вип. 5, с. 50-58).

Назвемо й цікаве дослідження Т. Дубової — «Біографічний жанр у науково-популярних серіях українських видавництв Львова 20–30-х рр. ХХ ст.: спроба книгознавчої систематизації» (2004, вип. 12, с. 133-140). Зазначимо, що зацікавлення авторки періодом 20–30-х рр. ХХ ст. з погляду книгознавства та видавничої справи не випадкове. Так, у статті «Біобібліографія в західноукраїнських виданнях 20–30-х рр. ХХ ст. (Окремі видання і періодика)», яку

ми вже називали, вона писала: «Запитуємо самі себе: що в тих двадцятих-тридцятих таке принаadne, що думка весь час вертає до них? Думаємо — рух. Науковий, культурний, літературний, видавничий рух. [...] Ми вивчаємо його із ностальгічним щемом, із щирим подивом перед його насиченістю і перед результатами його поступу» (2003, вип. 11, с. 129). Закономірно, що видавничий рух названого періоду привернув увагу й інших авторів «Записок»: Когут С. Феномен пластових видань (у міжвоєнний період ХХ ст.) (2004, вип. 12, с. 165-173); Кошик Н. Українські книжкові та періодичні видання з краєзнавства і туристики 20–30-х років ХХ ст. у Львові: історіографічний аспект (2004, вип. 12, с. 63-79); Палюх О. Українське книговидання у Львові 20-х років ХХ ст. в ретроспективі газети «Діло»: умови видавничої діяльності, мережа видавництва (2009, вип. 1 (17), с. 177-199).

Дещо ширший часовий період висвітлено у статті Т. Кульчицької «Друкарня та книгарня Наукового товариства ім. Шевченка в контексті книговидавничого процесу Львова першої половини ХХ ст.» (2009, вип. 1 (17), с. 82-105).

Треба сказати й про те, що автори «Записок» часто писали про ту важливу роль, яку відіграли в розвитку українського книговидання від кінця ХІХ ст. до 30-х рр. ХХ ст. громадські організації, товариства й окремі друкарні, що, кажучи сучасною мовою, свідчить про високий рівень розвитку громадянського суспільства в південно-західній та підпольській Україні: Вальо М. Книговидавнича діяльність українського педагогічного товариства «Рідна школа» 1881–1939 рр. (бібліографічний огляд) (2000, вип. 7/8, с. 113-121); Карп І. Видання Української Культурної Ради у Відні (1915–1918) як чинник формування національної свідомості (2005, вип. 13, с. 52-60), Художня література видавництва Чина Святого Василія Великого в Жовкві у 20–30-х рр. ХХ ст.: концептуальні засади (2004, вип. 12, с. 101-109), Видавнича справа у Львові в оцінці газети «Нова зоря» (1936–1939) (2006, вип. 14, с. 110-117); Хміль О. Оцінка поточних львівських видань у журналі «Книгар»: літопис українського письменства (1917–1920) (2006, вип. 14, с. 100-109); Кужель Л. Видавництво «Українська Автокефальна Церква» під редакцією Івана Огієнка в Тарнові (1921–1922) (2000, вип. 7/8, с. 136-158); Кульчицька Т. Католицька Акція в Галичині.

Видання Генерального Інституту Католицької Акції у Львові (1933–1939) (2004, вип. 12, с. 88-100); Кусий О. Книжковий репертуар накладні М. Таранька: видання поза серіями (2004, вип. 12, с. 174-182).

Р. Голик висвітлив таке цікаве явище, як регіональне книго-видання, у статті «Книги, ідеї та стереотипи галицької провінції ХХ ст.: «Літопис Бойківщини» у міжвоєнному Самборі» (2009, вип. 1 (17), с. 223-248).

У публікаціях Л. Головатої вичерпно висвітлено період українського книговидання від 1939 р. до 1945 р., тобто від початку Другої світової війни до її закінчення: «Шкільні видання «Українського видавництва» (1940–1944)» (2002, вип. 9/10, с. 24-49), «Український видавничий рух у Львові (липень-грудень 1941 р.)» (2004, вип. 12, с. 342-361), «Репертуар «Українського видавництва у Львові» (1941): бібліографічна реконструкція, тенденції і чинники формування, тематико-типологічна структура» (2005, вип. 13, с. 115-133), «Краківсько-львівське книго- і пресовидання для дітей та молоді в контексті українського культурного процесу періоду Другої світової війни» (2008, вип. 1 (16), с. 199-222), «Книжкові та аркушеві серії «Українського видавництва» у Кракові–Львові, 1939–1945: склад, призначення, динаміка випуску» (2009, вип. 1 (17), с. 199-223), «Культурно-наукове видавництво при Українському національному об'єднанні у Празі, 1941–1944: до історії створення репертуару» (2011, вип. 3 (19), с. 46-64).

Відзначимо дві публікації О. Стасюк, у яких охарактеризовано видавничу діяльність українського руху Опору другої половини ХХ ст.: «Видавнича політика ОУН періоду радянської окупації українських земель (1944–1950)» (2003, вип. 11, с. 329-356) та «Видання ОУН-б післявоєнного періоду: тематичний огляд публікацій української преси» (2005, вип. 13, с. 375-395).

С. Когут дослідила тему самвидаву у Львові кінця 1980-х рр. («Самвидав у Львові кінця 1980-х рр. («Свшан-зілля», «Кафедра»)» (2006, вип. 14, с. 161-174).

Назвемо й публікації, у яких ідеться про внесок в українське книговидання відомих і маловідомих для широкого загалу видавців, про ту роль, яку вони відіграли у культурному житті українського народу: Кострова М. Костянтина Малицька у видавничому

русі Львова кінця XIX — початку XX ст. (2006, вип. 14, с. 75-89), Видавничі проекти Костя Паньківського (2008, вип. 1 (16), с. 107-126); Трегуб М. Документи про життя і діяльність видавця Михайла Білоуса (на матеріалах відділу рукописів) (1998, вип. 6, с. 9-13); Домбровська Є. Видавнича діяльність Богдана Заклинського (2004, вип. 12, с. 447-463), Богдан Заклинський і учительський видавничий процес у Галичині 20–30-х рр. XX ст. (із матеріалів родинного архівного фонду Заклинських у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України) (2008, вип. 1 (16), с. 184–198); Хміль О. Василь Королів-Старий — видавець, редактор, письменник (2007, вип. 15, с. 92-111); Венгринович С. Видавнича серія «Дажбог» Є.-Ю. Пеленського: історико-тематичний та культурологічний аспекти (2006, вип. 14, с. 132-143); Кусий Л. Репертуар «Діточого театру» (1921–1939) у серії «Дитяча бібліотека» Михайла Таранька (2006, вип. 14, с. 144-155), Видавнича діяльність Григорія Гануляка у Львові (1910–1939) (2009, вип. 1 (17), с. 139-153); Стефанишин Т. Редакторська й видавнича діяльність Миколи Голубця в царині культурології («Світ», 1917–1918; «Життя і мистецтво», 1920; «Українське мистецтво», 1926) (2008, вип. 1 (16), с. 158-166); Юркевич О. Юрій Тищенко — видавець, книгар, публіцист: період становлення (1905–1913) (2008, вип. 1 (16), с. 127-157), Юрій Тищенко в контексті українського руху Харкова і Катеринослава періоду Першої світової війни (2009, вип. 1 (17), с. 153-176), 3 видавничої діяльності Юрія Тищенко (1917–1922) (2011, вип. 3 (19), с. 189-221).

Очевидно, варто сказати й про те, що ЛННБ України ім. В. Стефаника є потужним видавничим центром, відомим не тільки в Україні, а й за її межами. Видавничу діяльність бібліотеки висвітлено в таких публікаціях працівників відділу наукового редагування та видавничої справи книгозбірні: Пономаренко М. Видавничий репертуар Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (1940–2008): еволюція ідеологічної парадигми (2008, вип. 1 (16), с. 237-252), Початки видавничої діяльності Львівської філії Бібліотеки АН УРСР (1940–1941) (2009, вип. 1 (17), с. 378-404), Видавнича діяльність Львівського філіалу Бібліотеки Академії наук УРСР (1941–1955): події, проекти, персоналії

(2011, вип. 3 (19), с. 65-102); Ільницька Людмила. Від тематичних збірників статей — до «Записок Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника» (1972–2007) (2008, вип. 1 (16), с. 253-271), Видавнича діяльність Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР у 1970-х рр.: тематико-типологічний аналіз (2011, вип. 3 (19), с. 118-141); Литвин М., Морозова І. Видавничий репертуар академічної бібліотеки у Львові (1960–1969) (2011, вип. 3 (19), с. 103-117).

Зазначимо, що книгознавці та бібліотекознавці, які вивчають історію створення і функціонування ЛННБ України ім. В. Стефаника, її видавничу діяльність, а також науково-дослідницьку працю її співробітників, їх вагомий внесок у висвітлення питань українського книгознавства та едіціології зокрема, не оминають увагою названі публікації. Особливо часто вони звертаються до першої з названих статей М. Пономаренко, що виявляється в частоту цитуванні цього ґрунтовного дослідження, адже в ньому кількісні параметри, що характеризують видавничий репертуар бібліотеки, висвітлено в тісному взаємозв'язку з ідеологічними процесами, які впродовж 68-ми років впливали на його формування.

Вражають кількісні показники видавничої діяльності книгозбірні. Її видавничий репертуар від часу заснування бібліотеки в 1940 р. до 2009 р. включно відображено в шести бібліографічних покажчиках [1; 8-11; 13]. Якщо врахувати наведені в них дані, а також дані картотеки для наступного покажчика (2010–2015), яка формується у відділі наукового редагування та видавничої справи бібліотеки, то кількість видань книгозбірні від 1940 р. до 31 грудня 2011 р. сягає понад 700. Ця цифра включає збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій, монографії, історико-бібліографічні дослідження, бібліографічні покажчики та інші довідкові видання, каталоги, інструктивно-методичні матеріали, проспекти видань, публіцистику, художні твори та перевидання.

Підбиваючи загальний підсумок, зазначимо, що статті з питань книгознавства, опубліковані в «Записках Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» у 1993–2011 рр., посідають провідне місце в цьому збірнику наукових статей. Найбільша їх кількість висвітлює історичні аспекти зазначеної тематики, зокрема, питання, пов'язані зі створенням рукописних

і друкованих книг, становленням і розвитком української бібліографії, виникненням і функціонуванням бібліотек та видавництв. Напередодні 20-річного ювілею авторитетного наукового видання, яким є «Записки», можна констатувати, що ці публікації стали вагомим внеском в українське книгознавство, бібліографознавство, бібліотекознавство та едіціологію.

1. Видання Львівської бібліотеки Академії наук Української РСР: 1940–1961 : бібліогр. покажч. / Львівська бібліотека Академії наук Української РСР ; склав *О. П. Куц* ; ред. *Є. М. Іванців*. — Львів, 1961. — 23 с.
2. *Гуменюк М. П.* Українські бібліографи XIX — початку XX ст. : нариси про життя та діяльність / *М. П. Гуменюк*. — Харків : Вид-во Кн. палати УРСР, 1969. — 183 с.
3. *Ільницька Л.* «Русалка Днєстровая» (1837) у бібліотеках і музеях світу = «*Rusalka Dnestrovaja*» (1837) in libraries and museums of the world : історико-книгознавче дослідження / *Луїза Ільницька* ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; [наук. консультант *Я. Д. Ісаєвич* ; відп. ред. *Л. В. Головата*]. — Львів, 2007. — 248 с., 32 с. іл.
4. *Ісаєвич Я.* Українське книгознавство: етапи розвитку / *Ярослав Ісаєвич* // Вісник Львівського університету. Сер.: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. — 2006. — Вип. 1. — С. 7-19.
5. Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : каталог. Т. 1: XI–XVI ст. / уклад.: *М. М. Кольбух* (голов. ред.), *Т. М. Гуцаленко*, *О. О. Дзюбан*, *І. Я. Патер*, *І. Р. Сус*, *Г. В. Чуба* ; передм. *М. М. Кольбух* ; уклад. наук.-довідк. апарату: *М. М. Кольбух*, *Я. П. Сенік* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2007. — XLVI, 522 с., 22 кол. іл.
6. *Леонов В. П.* Об изучении связи печатной книги и электронной / *Леонов В. П.* // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теоретич. сб. / МААН, Совет директоров науч. библиотек и информ. центров ; редкол.: *А. С. Онищенко* (пред.) і др. — Киев, 2009. — Вып. 7. — С. 256-264.
7. *Луїза Ільницька* : біобібліогр. покажч. / ЛННБ України ім. В. Стефаника ; уклад.: *Н. І. Кошик*, *Л. Я. Кужель* ; відп. ред. *М. М. Романюк* ; вступ. стаття *М. А. Вальо* ; автобіогр. нарис *Л. І. Ільницької*. — Львів, 2009. — 111 с. : портр., 12 с. іл.
8. Львівська державна наукова бібліотека за 25 років: 1940–1965 : бібліогр. покажч. / М-во культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека ; склав *О. П. Куц* ; відп. ред. *Є. М. Іванців*. — Львів, 1965. — 48 с.

9. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР (1940–1980 рр.) : покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника ; уклад.: *О. П. Куц, Л. П. Квятковська* ; відп. ред. та авт. вступ. статті *С. М. Стасюк*. — Львів, 1982. — 108 с.
10. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України : покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (1981–2000 рр.) / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; уклад.: *Л. П. Квятковська, В. М. Мартинович* ; авт. вступ. статті *М. М. Романюк* ; відп. ред. *С. А. Арсірій*. — Львів, 2004. — 324 с.
11. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України : покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2001–2005) / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; уклад. *В. М. Мартинович* ; авт. вступ. статті *М. М. Романюк* ; відп. ред. *С. А. Арсірій*. — Львів, 2007. — 300 с.
12. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 (1939–1945) : зб. документів і матеріалів / [упоряд.: *Галина Сварник* (керівник), *Роман Дзюбан, Маргарита Кривенко, Леся Кусий, Володимир Муравський* ; наук. ред.: *Ярослав Дашкевич, Мирослав Романюк, Галина Сварник*] ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Науково-дослідний відділ наукових колекцій. — Львів, 2010. — L, 567, [1] с. — (Джерелознавча серія).
13. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника : покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2006–2009) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника ; уклад.: *Л. О. Ільницька, М. З. Литвин, І. В. Морозова, В. М. Мартинович* ; авт. вступ. статті *М. М. Романюк* ; відп. ред. *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2010. — 278 с.
14. *Палаціна Н.* Аналіз публікацій з питань книгознавства та видавничої справи за 2008 рік / *Ніна Палаціна* // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 7. — С. 12-16.
15. *Редько Ю.* Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. / *Юліян Редько* ; ред. *Д. Гринчишин*. — Львів, 2007. — Т. 1 : А-М. — XXVI, 720 с. ; Т. 2 : Н-Я. — 721-1438 с., табл.
16. Репертуар української книги, 1798–1916 : матеріали до бібліографії / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського. Львівське відділення ; упорядкув., підгот. до друку та прим.: *Л. І. Ільницької, О. І. Хміль* ; наук. ред. *Я. Р. Дашкевича* ; відп. ред. *Л. І. Крушельницька*. — Львів, 1995–2005. — Т. 1-9.

17. *Романюк М.* На шляху до національної бібліографії : [передмова] / *Мирослав Романюк* // Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939 : бібліогр. покажч. Т. 1 : 1914–1919 / НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника ; уклад.: *Л. І. Ільницька* (керівник проекту), *Т. М. Дубова, Л. Я. Кужель, Н. А. Рибчинська, Л. Т. Суц* ; відп. ред. *М. М. Романюк*. — Львів, 2010. — С. 3-6.
18. *Романюк М.* Скарбниця національної пам'яті: (До 70-річчя Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника) : [вступ. стаття] / *Мирослав Романюк* // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., Львів, 28-30 жовт. 2010 р. / відп. ред. *М. М. Романюк* ; НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника. — Львів, 2010. — С. 3-16.
19. *Романюк М. М.* Віхи науково-дослідницької праці та видавничого поступу : [вступ. стаття] / *М. М. Романюк* // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника : покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2006–2009) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника ; уклад.: *Л. О. Ільницька, М. З. Литвин, І. В. Морозова, В. М. Мартинович* ; відп. ред. *Л. В. Сніцарчук*. — Львів, 2010. — С. 3-12.
20. Руська Трійця: Маркіян Пашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький : бібліогр. покажч. (1834–1990 рр.) / АН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника [уклад. *Л. І. Ільницька* ; передм. *Р. Лубківського* ; наук. ред. *Ф. І. Стеблій*]. — Львів, 1993. — 379 с.
21. *Семенюк С.* Український путівник по Польщі : історико-краєзнавчі нариси / *Святослав Семенюк*. — Львів : Апріорі, 2007. — 724 с. — (Серія: Українські історичні землі).
22. Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939 : бібліогр. покажч. Т. 1: 1914–1919 / НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника ; уклад.: *Л. І. Ільницька* (керівник проекту), *Т. М. Дубова, Л. Я. Кужель, Н. А. Рибчинська, Л. Т. Суц* ; передм. *М. М. Романюка* ; відп. ред. *М. М. Романюк*. — Львів, 2010. — 472 с.